

Міністерство освіти і науки України

Національний контактний пункт рамкової програми
Європейського Союзу «Горизонт 2020»
за тематичним напрямом «Харчова безпека, стале сільське
господарство, морські дослідження та біоекономіка» при
НУБіП України

**ПІДГОТОВКА ПРОЕКТНИХ ПРОПОЗИЦІЙ ДО
КОНКУРСІВ ПРОГРАМИ «ГОРИЗОНТ 2020»
Нові можливості**

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ

Київ – 2017 – НУБіП України

Укладачі:

КАЛАЧНЮК Лілія Григорівна, д.б.н., проф.
ДЕМЕШКАНТ Наталія Андріївна, д.пед.н., проф.
ВАЛЬЧУК Олександр Анатолійович, к.вет.н., доцент
КОС Наталія Вікторівна, к.с.-г.н., доцент

Підготовка проектних пропозицій до конкурсів програми «Горизонт 2020»: інформаційні матеріали / Укладачі:
Л.Г. Калачнюк, Н.А. Демешкант, О.А. Вальчук, Н.В. Кос. – К.
: НУБіП України, 2017. – 80 с.

У буклеті подано в стислій формі інформацію щодо підготовки проектних пропозицій для участі у конкурсах Європейської Рамкової програми «Горизонт 2020». Наданий огляд робочих програм 2016-2020 рр. за тематичними напрямками «Харчова безпека, стале сільське господарство, морські дослідження та біоекономіка» і «Клімат та ефективність використання ресурсів, включаючи сировинні матеріали. Розкрито особливості підготовки проектної пропозиції, її оформленню, пошуку партнерів.

Інформаційні матеріали будуть корисними науковцям, представникам малого та середнього бізнесу, усім, хто зацікавлений в участі у проектах «Горизонт 2020».

В оформленні буклету використано ілюстрації та скріншоти
із сайту European Commission

Зміст

Вступ.....	4
------------	---

Частина 1

Робоча програма 2018-2020 Рамкової Програми Горизонт 2020 за напрямом «Харчова безпека, стале сільське господарство, морські дослідження та біоекономіка». <i>Політика і стратегія програми</i>	7
--	---

Частина 2

1. Робоча програма 2016-2017 Рамкової Програми Горизонт 2020 за напрямом «Харчова безпека, стале сільське господарство, морські дослідження та біоекономіка»	28
2. Основні конкурси та теми за напрямом «Харчова безпека, стале сільське господарство, морські дослідження та біоекономіка»	32
3. Огляд конкурсів (calls) та відповідних їм тематик (topics) за напрямом «Харчова безпека, стале сільське господарство, морські дослідження та біоекономіка»	34
4. Робоча програма 2016-2017 Рамкової Програми Горизонт 2020 за напрямом «Клімат та ефективність використання ресурсів, включаючи сировинні матеріали».....	45
5. Етапи підготовки проектної заявки.....	60
6. Написання проектних пропозицій.....	62
Список рекомендованих джерел.....	78

Вступ

«Горизонт 2020» – це восьма Рамкова програма ЄС з наукових досліджень. Перша така програма була започаткована у 1984 році на п'ять років з бюджетом 3,75 млрд. євро. Впродовж тридцяти років Європейські рамкові програми стали головним інструментом фінансування наукових досліджень в ЄС. Чинна із січня 2014 року програма «Горизонт 2020» є найбільшою транснаціональною програмою з наукових досліджень та інновацій із загальним бюджетом близько 70 млрд. євро.

20 березня 2015 р. Україна стала асоційованим членом програми, що збільшило можливості науковців та організацій щодо участі в проектах, які будуть профінансовані з бюджету програми.

Рамкова Програма «Горизонт 2020» передбачає принцип відкритих конкурсів, які оголошуються Європейською комісією за різними напрямками наукової та інноваційної діяльності. Для цих конкурсів характерним є високий рівень конкуренції. Перемога в них вимагає наявності високого рівня компетентностей щодо різноманітних інструментів, які передбачені в програмі, навичок подання заявок відповідно до вимог програми, умінь захищати інтелектуальну власність, розбиратися в правових і фінансових аспектах програми, високого рівня володіння англійською мовою.

Програма «Горизонт 2020» складається з трьох пріоритетів: «Передова наука – Excellent Science»,

«Індустріальне лідерство – Industrial Leadership» та «Соціальні виклики – Social Challenges», кожен з яких складається з напрямів (рис.1).

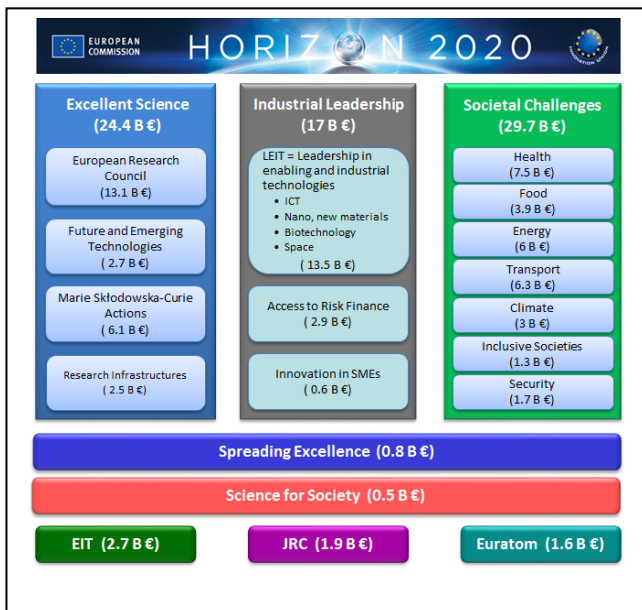

Рис.1. Структура Рамкової Програми Горизонт 2020

До кожного напрямку розробляється робоча програма з детальним описом цілей, завдань та можливостей їх досягнення. Впродовж періоду реалізації РП Горизонт 2020 (2014-2020 рр.) передбачається розробка трьох деталізованих робочих програм: 2014-2015 рр., 2016-2017 рр. та 2018-2020 рр.

В даному посібнику ми зосередились на конкурсах передбачених Робочими програмами 2016-2020 за напрямками «Харчова безпека, сталі сільське господарство та лісівництво, морські,

прибережні та прісноводні дослідження та біоекономіка – Food security, sustainable agriculture and forestry, marine and maritime and inland water research and the bioeconomy» та «Клімат і ефективність використання природних ресурсів, включаючи сировинні матеріали – Climate action, resource efficiency and raw materials».

Частина 1

Робоча програма 2018-2020 рр

«Продовольча безпека, стійке сільське та лісове господарство, дослідження морських, морських і внутрішніх вод та біоекономіка»

Політика і стратегія програми

Work Programme 2018-2020

Food security, sustainable agriculture and forestry, marine and maritime and inland water research and the bioeconomy

З інвестицією у розмірі 1,3 млрд. € Програма соціальних завдань 2 (SC2) для 2018-2020 відповідає на деякі з основних завдань нашої планети на майбутні роки:

- адаптація та пом'якшення кліматичних змін;
- забезпечення харчової безпеки;
- охорона природної ресурсної бази, сприяння альтернативам в економіці на основі викопних ресурсів та сталого використання морських ресурсів при охороні океанів.

Сільське господарство та харчові системи, лісове господарство, морське та біологічні сектори знаходяться в самому серці викликів, що підлягають вирішенню.

Робоча програма SC2 зосереджена на забезпеченні безпечного управління землями та водами з метою одержання безпечної здорової їжі та постачання таких суспільних благ, як біорізноманіття і чиста вода. Крім того, вона підтримує інноваційні харчові та морські галузі, біоекономіку та динаміку сільських районів. Очікується, що рішення, що впливають із діяльності SC2, забезпечать суттєві економічні, екологічні та соціальні вигоди.

Наприклад, інвестиції будуть спрямовані на просування багатого сільського господарства, здорових та безпечних продуктів харчування, підвищення добробуту тварин, на сході стійке управління ґрунтами та розвиток мікробіологічних застосувань за реалізації «Food and Blue Clouds», підтримки «Food 2030» та новаторських програм

цифрових технологій і нових ланцюгів вартості у сільських економіках. Нові ідеї, продукти, технології, політичні рекомендації та соціальні інновації будуть працювати разом, щоб забезпечити підтримку основи для справжніх удосконалень у способі виробництва та споживання. Це узгоджується із суспільними очікуваннями для впливового дослідження.

Контекст політики та стратегії

Керуючись політичними вказівками Комісії, включаючи програму «Вакансії та зростання», ця робоча програма є дуже важливою для виконання зобов'язань за сталими цілями розвитку (the Sustainable Development Goals, SDGs) та Паризької угоди про клімат (the COP 21 Paris Climate Agreement). Діяльність буде сприяти здійсненню важливої політики та ініціатив ЄС, таких як Спільне сільське господарство ЄС, Політика і Європейське інноваційне партнерство для сільськогосподарської продуктивності та сталого розвитку (EIP AGRI;

<https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/eip-agri-concept>), стратегія біоекономіки ЄС, циркуляр економічного пакету, інтеграція з ЄС, морська політика та спільна політика ЄС щодо рибальства.

Робоча програма фокусується на п'яти пріоритетах:

Зміни клімату та стійкість суші і моря. Зміна клімату є однією з найбільших проблем, з якими стикаються Європа та світ. Основні сектори, охоплені SC2, є одними з найважливіших джерел викидів CO₂ та дуже вразливі до зміни клімату. У той же час ліси, ґрунти та океани є основними резервуарами поглинання Карбону. Дії з дослідження та розробки в рамках цієї робочої програми сприятимуть досягненню цілеспрямованих цілей в галузі клімату, одночасно задовольняючи потреби в харчових продуктах, кормах, біо-продукції та енергії для глобального населення, які за прогнозами досягнуть 10 млрд. до 2030 року.

Перехід до «кругової біоекономіки». Для переходу до стабільної, низьковуглецевої (низькокарбонової) та ресурсозберігаючої біоекономіки важливо впровадити циркулярний пакет економіки Європейської Комісії. Заходи R & I у всіх секторах SC2 будуть підтримувати ресурсозберігаючі системи виробництва та розподілу, цільові ланцюги на основі нового та ефективнішого використання відходів, залишків та побічних продуктів, а також нових бізнес-моделей, які підтримують та покращують природний капітал ЄС.

Підтримка функціональних екосистем, стійких харчових систем, здорового способу життя. Забезпечення довгострокової харчової та харчової безпеки та стійкості харчових систем вимагає сталого управління землею, ґрунтом, водою та біорізноманіттям як постачальників послуг наземних та водних екосистем. Ці послуги є ключовими для стійкого первинного виробництва та є основою всього харчового ланцюга, харчування,

способу життя та здоров'я. Інвестиції в дослідження та розробки у цій програмі будуть підтверджені нашими майбутніми системами харчування для того, щоб зробити їх більш стійкими, відповідальними, різноманітними, конкурентоспроможними та всеохоплюючими.

Підвищення основних нововведень на суші і морі – нових продуктів, ланцюгів вартості та ринків. Інновації є основою політики ЄС. Тестування, демонстрація та розширення нових технологій і бізнес-моделей, які створюють новаторські досягнення, мають вирішальне значення для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності первинного та вторинного секторів, охоплених SC2. Оскільки розширення інноваційних новітніх технологій створює високий комерційний ризик для приватних інвесторів, то державні інвестиції є важливими для створення стійких ланцюгів вартості, які призводять до нових робочих місць, продуктів та послуг.

Розвиток інтелектуальних, пов'язаних між собою територій та ланцюгів вартості в сільських та прибережних районах. Допомога сільським і прибережним районам у вирішенні широкого спектру економічних, екологічних та соціальних проблем 21 століття є однією з головних викликів для Європи. Цей пріоритет розглядає територіальний вимір діяльності в галузі R&I у первинному виробництві, харчовій та біологічній промисловості, більшість з яких знаходяться в сільських та прибережних районах. Заходи з R&I діяльності спрямовані на кращу капіталізацію територіальних ресурсів з урахуванням довгострокових драйверів для відкриття нових стійких шляхів для бізнесу, послуг та ланцюгів вартості для підтримки сільських і прибережних громад, заохочення нових партнерських відносин між виробниками, переробниками, роздрібними торговцями та суспільством.

Реалізація

Робоча програма складається з трьох конкурсів: «Стале харчування», «Блакитний ріст» та «Ренесанс сільських районів» та тематичної інвестиційної платформи для циркулярної біоекономіки. У рамках цих конкурсів ряд питань націлені на зони фокусування «Низький рівень карбону», «Циркулярна економіка» та «Оцифрування». Багато проблем, викладених у цій робочій програмі, носять глобальний характер, що вимагає розробки глобальних рішень та відкриття інноваційного процесу всім активним гравцям у співпраці з третіми країнами та відповідними міжнародними організаціями або ініціативами. Відкриті наукові підходи та міжнародне співробітництво будуть надалі заохочуватись, максимізуючи переваги співпраці з регіонами поза межами ЄС, зокрема, з огляду на вирішення спільних проблем та виконання міжнародних зобов'язань.

Принципами міжнародного співробітництва є:

- «*Блакитний ріст*» (*Blue Growth*), який започатковує флагманську ініціативу для Південного Атлантичного океану, прокладає шлях до «Всеатлантичного дослідницького союзу», а також є флагманом «Майбутнє морів та океанів» відповідно до ініціативи «Великої сімки» та посилює співпрацю з партнерами в інших регіонах, таких як Балтійське море та Північне море, Середземне море та Чорне море;
- стабільна продовольча безпека, яка продовжуватиме підтримувати ініціативи флагманів з Китаєм та Африкою щодо безпеки харчових продуктів і харчування та сталого сільського господарства.

Інновації в робочій програмі SC2 будуть підтримуватися за допомогою інтерактивної інноваційної моделі. Цей підхід розроблений EIP-AGRI1 та сприяє розвитку досліджень у практичних цілях та створення нових ідей завдяки взаємодії між

учасниками («перехрещення») та обміну знаннями. Інтерактивна інноваційна модель впроваджена в рамках цього суспільного завдання через «багатоакторний підхід».

Стратегічно узгоджений підхід до **морського та морського часу дослідження** («marine and maritime research») за усіма викликами та пріоритетами програми «Горизонт 2020» також буде сприяти впровадженню відповідних політик Союзу, які допоможуть досягти основних цілей «Блакитного росту» в Європі. Це буде включати в себе не тільки звернення до конкурсів Соціального виклику 2, а також відповідні теми від інших викликів програми «Горизонт 2020», які будуть взаємопов'язані через системи, що позначають «Блакитний ріст».

Партнерство між державним та приватним секторами є важливим елементом, пов'язаним із загальною реалізацією завдань Соціального завдання (виклику) 2 (SC2). Як і в робочій програмі SC2 2014-2017 років, діяльність цієї Робочої програми доповнюється діяльністю, що фінансується за

Спільною технологічною ініціативою з біологічних галузей промисловості (JTI VBI).

Громадсько-публічні партнерства також є важливим елементом цієї Робочої програми з урахуванням зміцнення Європейського дослідницького простору у секторах, охоплених Соціальним викликом 2. Розширення співпраці між державами-членами буде використовувати синергію між державами-членами та Європейською комісією шляхом координації дослідження пріоритетів, зменшення дублювання в діяльності, об'єднання ресурсів та використання коштів для збільшення впливу дослідницьких інвестицій у Європу.

Для сприяння участі в Європейському Союзі ця робоча програма включає ряд розширених відповідних заходів. Заохочується взаємодія з регіональними дослідницькими та інноваційними програмами через Європейські структурні та інвестиційні фонди, зокрема у зв'язку зі стратегіями розумної спеціалізації. Терміни "Європа чи Європа" включають найважливіші регіони ЄС.

Ця Робоча програма SC2 реалізує ряд загальних рекомендацій, викладених у проміжній оцінці «Горизонт 2020». Тематична оцінка SC2 у рамках проміжної оцінки «Горизонт 2020» визначила подальші конкретні напрямки для вдосконалення.

- Краще перекладати високо-рівневі виклики та завдання в конкретних темах викликів; і
- Знайти правильний баланс між розміром проекту, охопленням тем та дослідженням порівняно з інноваціями.

Комісія запроваджує конкретні заходи для вирішення конкретних питань в останній роботі

Програма на 2018-2020 роки:

- ☐ Посилення узгодженості між викликами на високому рівні та запитами / темами, а також покращенням ступеня точності в описі тем;
- ☐ Прийнято більш збалансований підхід до фундаментальних досліджень, прикладних досліджень та інноваційної підтримки; і

□ Намагатися досягти більшої пропаганди серед громадськості, залучаючи зацікавлених сторін та громадян у цілому за допомогою громадських консультацій, залучення громадян до спільного створення проєктів та подальшого використання підходу, що складається з багатьох учасників.

Конкретні підходи та загальні питання, внесені з соціальних та гуманітарних наук, будуть важливими для вирішення складних проблем, які розглядаються в Робочій програмі Соціального виклику 2 на 2018-2020 роки. Ця робоча програма включає теми, де розглядається гендерний аспект в дослідницькому контенті. Науково-дослідна та інноваційна діяльність повинна вивчати, аналізувати та вирішувати можливі статеві та гендерні відмінності (For guidance on methods of sex / gender analysis, please refer to: http://ec.europa.eu/research/swafs/genderedinnovations/index_en.cfm). Концепція відповідальних досліджень та інновацій (RRI) є основою цієї робочої програми, спрямованої на те, щоб привести дослідження та

інновації до цінностей, потреб та очікувань суспільства.

Вимоги до проектів для декількох акторів:

Теми, які вимагають пропозицій щодо використання підходу, що застосовується для багатьох акторів (For 2018 and 2019 see topics SFS-01-2018-2019-2020, SFS-04-2019-2020, SFS-05-2018-2019-2020, SFS-06-2018-2020, SFS-07-2018, SFS-08-2018-2019, SFS-11-2018-2019, SFS-12-2019, SFS-16-2018, LC-SFS-17-2019, LC-SFS-19-2018-2019, SFS-23-2019, LC-SFS-34-2019, SFS-35-2019-2020, SFS-37-2019, LC-BG-03-2018, RUR-01-2018-2019, RUR-02-2018, RUR-03-2018, CE-RUR-08-2018-2019-2020, CE-RUR-10-2019, DT-RUR-12-2018, RUR-13-2018, RUR-14-2018, RUR-15-2018-2019-2020, RUR-16-2019. In LEIT-ICT work programme, topic DT-ICT-08-2019 falls under the multi-actor approach), повинні відповідати всім наведеним нижче вимогам. Багатоакторний підхід має на меті зробити інновації більш керованими вимогами та, таким чином, забезпечувати справжнє й достатнє залучення різних

учасників (кінцевих споживачів, таких як фермери / фермерські групи, групи лісників / лісників, групи рибалок / рибалок, радники, бізнес тощо) протягом усього проекту: від участі в плануванні роботи та експериментів, до впровадження, поширення результатів та можливу демонстраційну фазу.

Проектна мульти-акторна пропозиція повинна демонструвати:

- ☐ як ціль проекту та планування проекту спрямовані на потреби / проблеми та можливості для кінцевих споживачів,
- ☐ як вона доповнює наявні дослідження та найкращі практики.

Складові блоків для інновацій, як очікується, походять від науки, а також від практики та посередників, таких як фермери, радники, бізнес, громадські організації та інші («спільні об'єднання»). Кінцеві користувачі та практики повинні бути задіяні не як навчальний об'єкт, а з метою використання їхніх підприємницьких навичок

для розробки рішень та створення «спільної власності» результатів, що прискорює прийняття та поширення нових ідей. Таким чином, склад консорціуму та опис концепції проекту повинні відображати адекватний вибір ключових учасників із додатковими типами знань (науковими та практичними) та результатом широкого впровадження результатів проекту. Багатоакторний підхід - це не просто широке розповсюдження результатів проекту, ані слухання думок засідань зацікавлених сторін. Багатоакторний підхід має на меті включити існуючі (іноді мовчазні) знання в наукову роботу, і це повинно бути проілюстровано в проектній пропозиції з достатньою кількістю висококваліфікованих обмінів інформацією та чіткої ролі для різних учасників роботи. Це має призвести до створення інноваційних рішень, які, швидше за все, будуть застосовані через взаємне запровадження ідей між учасниками. Проект повинен призвести до легко зрозумілих та доступних практичних знань, які поширюються на існуючі канали поширення, за

якими найбільше консультуються кінцеві користувачі в країнах. Для широкого спілкування в ЄС ці знання також повинні бути зібрані у значну кількість "практичних тез" у загальному форматі EIP (The EIP common format for "practice abstracts" is available at: <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/content/eip-agri-common-format>) Європейського інноваційного партнерства (EIP) "Продуктивність сільського господарства та сталість". Для проектів з рибальства, аквакультури, морських та внутрішніх водних об'єктів або інших областей, які не охоплюються EIP-AGRI (For the areas of innovative action of the EIP-AGRI: see EIP Commission Communication COM(2012) 79 final), слід використовувати інші аналогічно ефективні рішення для поширення. Настійно рекомендується сприяти обговоренням та посередництвом між різними типами суб'єктів та залучати відповідні інтерактивні інноваційні групи, що діють у контексті ЄП, наприклад, Операційні групи ЕП, що фінансуються за Програмами

(<http://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/content/links-existing-operational-groups?stakeholder=3394>).

Кілька тем включають пропозицію щодо координації між проектами, що фінансуються за однією або тією ж тематикою. Така координація дозволяє організувати кластери проектів, що працюють на подібних питаннях, щоб уникнути дублювання зусиль та забезпечити взаємне запліднення та синергію. У відповідних випадках пропонується використовувати існуючі європейські дослідницькі інфраструктури (включаючи електронну інфраструктуру), наприклад дослідницькі інфраструктури, створені як Європейський консорціум дослідницької інфраструктури (ERIC; а European Research Infrastructure Consortium) або визначені в дорожній карті Європейського Стратегічного форуму з дослідницьких інфраструктур (ESFRI; the European Strategy Forum on Research Infrastructures). Проекти,

які подають План управління даними, рекомендують ідентифікувати існуючу європейську інфраструктуру дослідницьких даних, яка може бути використана, і як їх можна мобілізувати, зокрема для довготривалої обробки та збереження даних.

Ті, хто пропонують, заохочуються використовувати FIWARE для деяких або всіх розроблених ними платформ, коли це доречно. Посібники FIWARE доступні на веб-сайті www.fiware.org під відкритим вихідним кодом для використання у бізнесі. Їм рекомендується ознайомитись з інформацією про **програму Коперніка** (the Copernicus programme) в цілому за адресою <http://copernicus.eu>, темами еволюції, визначеними в ній, а також про наявність даних Copernicus Sentinel, доступ до даних Місії, що надаються Коперніку, на веб-сайті Комісії http://ec.europa.eu/growth/sectors/space/research/index_en.htm. Для сприяння загальноєвропейської узгодженості та сумісності, інтеграції результатів різних заходів та

сприяння міжнародному співробітництву, діяльність, пов'язаних з даними спостереження за землею та іншими просторовими даними, в найкращому разі повинна відповідати існуючій Інфраструктурі для просторової інформації в Європейська спільнота (INSPIRE) (<http://inspire.ec.europa.eu/>).

Відкриті дані досліджень

Одержувачі-грантів у рамках цієї частини робочої програми будуть брати участь у обміні даних дослідження за умовчанням, як це передбачено статтею 29.3 Модельної грантової угоди Horizon 2020 (включаючи створення Плану управління даними). Однак учасники можуть відмовитися від цих домовленостей, як до, так і після підписання грантової угоди.

Більш детальну інформацію є в Загальному додатку L до програми роботи та сфокусована в розділах

- «Створення енергоефективного клімату та майбутнє» (LC): 203,00 млн. Євро ,

- «Підключення економічних та екологічних результатів - кругова Економіка» (CE): 153,00 млн. Євро;
- «Оцифрування та трансформація європейської промисловості та послуг» (DT): 97,00 млн. Євро.

Частина 2

1. Робоча програма 2016-2017 Рамкової Програми Горизонт 2020 за напрямом «Харчова безпека, стале сільське господарство, морські дослідження та біоекономіка»

Work Programme 2016-2017 Food security, sustainable agriculture and forestry, marine and maritime and inland water research and the bioeconomy

В даній робочій програмі представлені шляхи та способи використання досліджень та інновацій для вирішення основних **соціальних проблем**:

- *Забезпечення продовольчої та харчової безпеки*, ефективності використання ресурсів, а також заходи щодо пом'якшення наслідків зміни клімату. За даними ФАО, щоб задовольнити попит на продукти харчування та прогодувати понад 9 мільярдів населення планети, до 2050 року необхідно буде збільшити глобальне сільськогосподарське виробництво на 60% в порівнянні з 2005 роком. І це завдання має виконуватися в контексті збільшення дефіциту ресурсів при мінімізації ризиків безпеки харчових продуктів, а також адаптації до зміни клімату.

Вирішальне значення матиме пошук взаємовигідних рішень, які об'єднують первинний сектор і харчову промисловість, розглядаючи цілісно харчування, охорону здоров'я, водні ресурси і енергію, нульові відходи і екологічну стійкість.

- ***Раціональне використання потенціалу океанів***, які покривають 70% земної поверхні і є місцем проживання 50% відомих науці видів. Понад 90% видів живуть на глибині океану і лише близько 10% досліджено. Розвиток широкого спектру морської індустрії вимагає комплексного підходу для забезпечення відповідального управління ресурсами і максимальної синергії різних видів діяльності, стимулювання економічного розвитку та зростання зайнятості населення в прибережних районах.
- Сприяння динамічному ***економічному зростанню сільських і прибережних територій***. Сільські або напів-сільські місцевості - це близько 88% території ЄС, 46% від валової доданої вартості, 55% робочих місць. Визначення відповідних рамкових умов і розвиток ключових умінь матиме вирішальне значення для стимулювання інновацій в сільських районах, розбудови господарської діяльності і забезпечення сталого розвитку.

- Збільшення інвестицій, зайнятості та *економічного зростання в Європейському Союзі*. Різні сектори біоекономіки вже приносять 2 трлн євро річного обороту, на них припадає понад 22 мільйонів робочих місць, і їх потенціал зростає. Наприклад, було підраховано, що зростання валового обсягу ЄС на основі біохімічних продуктів може зростати на 3% в рік до 2020 року, тобто 40 млрд. євро на ринку і 90 тис. нових робочих місць¹. Крім того, харчова промисловість є найбільшим промисловим сектором в ЄС, потенціал якого зростає, виникають нові підприємства і промисловості, як в традиційних так і новітніх нехарчових галузях.

Дана робоча програма буде в першу чергу підтримувати надання «Нових робочих місць, розвиток та інвестиції», створення «Єдиного цифрового ринку», розвиток «Пружного енергетичного союзу з передбачливою політикою щодо зміни клімату» та «Більш розвиненого і справедливого внутрішнього ринку з міцною промисловою базою». Ця концепція також визначається основними стратегічними напрямками робочої програми: біоекономічна

¹ Work Programme 2016-2017 [Електронний ресурс] // European Commission. – 2015.
Режим доступу :
http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2016_2017/main/h2020-wp1617-food_en.pdf

стратегія ЄС, спільна сільськогосподарська стратегія ЄС, комплексна морська стратегія і стратегія загального рибальства ЄС. Вони доповнюються рішеннями і ініціативами ЄС у сфері екологічних, промислових, медичних питань, безпеки харчових продуктів, лісового господарства, соціальної, енергетичного та регіонального розвитку.

Основна мета Робочої Програми полягає в сприянні створенню в Європі міцного підґрунтя для підтримки продовольчої безпеки, бази природних ресурсів і шляхів стійкого зростання, адаптації, розробки та пошуку стійких і ефективних альтернатив ресурсо-залежній економіці. Програма буде перевіряти, демонструвати і поширювати ефективні рішення основних проблем, що впливають на біоекономіку на суші і на морі, впродовж усього агропродовольчого ланцюга від землі до суспільства. Європейські дослідження та інновації будуть розкривати можливості сталого і соціально відповідального використання біоресурсів в різних секторах біоекономіки і економіки моря.

2. Основні конкурси та теми за напрямом «Харчова безпека, стале сільське господарство, морські дослідження та біоекономіка»

Реалізація цілей Робочої програми буде здійснюватись впродовж **чотирьох конкурсів**, що охоплюватимуть всі сектори біоекономіки від освоєння океанів і морів і сталого розвитку економіки моря до інтелектуальних методів ведення сільського господарства, нових моделей розвитку сільських регіонів, нових товарів і послуг на основі біоматеріалів:

1. ***Стала продовольча безпека (Sustainable Food Security)*** – цей конкурс передбачає розв’язання проблем стійкості та ефективності в процесі виробництва продуктів харчування. Він підтримуватиме дослідження та інновації у всьому харчовому ланцюгу, від первинного виробництва, переробки харчових продуктів до здорової дієти і безпечних продуктів харчування.
2. ***Розвиток моря (Blue Growth)*** – цей конкурс буде досліджувати, демонструвати, розширяти масштаби і виносити на ринок інноваційні морські технології, продукти і послуги, а також вивчати взаємодію ресурсів океану і здоров’я людини, а також зміцнення європейського потенціалу для спостереження

і картування океанів і басейнів морів і вдосконалення професійних навичок і компетенцій для тих, хто працює і навчається для роботи в галузі водних ресурсів.

3. **Сільський Ренесанс** (*Rural Renaissance*) - стимулювання інновацій та можливостей для бізнесу: цей конкурс зосередитися на інноваціях, як рушійній силі розвитку сільських регіонів, з особливим акцентом на розвиток рамкових умов для інновацій і нових бізнес-моделей, адаптованих до села, а також підтримка розвитку професійних навичок в сільських громадах.
4. **Біоінновації** (*Bio-based innovation for sustainable goods and services*) для сталого розвитку товарів і послуг — надання підтримки розвитку європейської біоекономіки: цей конкурс сприятиме забезпеченню сталого постачання біомаси для товарів і послуг на біооснові, а також підтримуватиме подальший розвиток біоринків, в тому числі, шляхом заохочення зацікавлених сторін.

3. Огляд конкурсів (calls) та відповідних їм тематик (topics) за напрямом «Харчова безпека, стале сільське господарство, морські дослідження та біоекономіка»

I. Стала харчова безпека – Стабільні та ресурсозберігаючі економічні (виробничі) ланцюги (*Sustainable Food Security – Resilient and resource-efficient value chains*)

(ідентифікатор конкурсу: H2020-SFS-2016-2017)²

Наукові дослідження та інновації мають важливе значення для розуміння, зменшення і подолання ризиків щодо продовольчої безпеки і створення нових моделей виробництва, переробки і споживання.

Цей напрямок має чотири вектори:

- Більш стабільні і ресурсозберігаючі економічні ланцюги.
- Впровадження смарт-технологій в первинне виробництво.
- Конкурентна харчова промисловість.
- Здорові дієти та безпечні продукти харчування для всіх (табл.) 1.

² Participant Portal [Електронний ресурс] // European Commission. – 2015. Режим доступу : <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/h2020/calls/h2020-sfs-2016-2017>

Таблиця 1. Перелік тем конкурсу Стала харчова безпека H2020-SFS-2016-2017

№	Назва тематичного конкурсу (topic)	Назва тематичного конкурсу англ.	Ідентифікаційний номер конкурсу
Тип конкурсу (Types of action) – Координація і підтримка (CSA Coordination and support action)			
1	Нові партнерства і інструменти для підвищення європейської дієздатності для природного збереження	New partnerships and tools to enhance European capacities for in-situ conservation	SFS-04-2017
2	Підтримка розробки та впровадження FOOD 2030 - європейської рамкової програми досліджень і інновацій для продовольчої і харчової безпеки	Support to the development and implementation of FOOD 2030 - a European research and innovation policy framework for food and nutrition security	SFS-18-2017
3	Підтримка міжнародного співробітництва в питанні значення сільськогосподарських ґрунтів для пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них	Supporting international cooperation activities on agriculture soil contribution to climate change mitigation and adaptation	SFS-50-2017

Тип конкурсу (Types of action) – Дослідження та інновації (RIA Research and Innovation action)			
4	Досягнення робототехніки в точному землеробстві	Robotics Advances for Precision Farming	SFS-05-2017
5	Органічні ресурси - Спільні ресурси в органічному сільському господарстві	Organic inputs – contentious inputs in organic farming	SFS-08-2017
6	Дослідження і методики в боротьбі з новими хворобами і шкідниками рослин і наземної худоби	Research and approaches for emerging diseases and pests in plants and terrestrial livestock	SFS-10-2017
7	Розведення худоби для забезпечення стійкості та ефективності	Breeding livestock for resilience and efficiency	SFS-15-2016-2017
8	Здоров'я бджіл і стійке запилення	Bee health and sustainable pollination	SFS-16-2017
9	Інновації в захисті рослин	Innovations in plant protection	SFS-17-2017
10	Постійний трав'яний покрив - система і принципи ведення сільського господарства	Permanent grassland – farming systems and policies	SFS-27-2017
11	Функціональне	Functional biodiversity – productivity gains	SFS-28-2017

	біологічне різноманіття - підвищення продуктивності за рахунок функціонального біорізноманіття: ефективна взаємодія запилювачів сільськогосподарських культур і шкідників-хижаків	through functional biodiversity: effective interplay of crop pollinators and pest predators	
12	Соціо-еко-економіка - соціо-економіка в екологічних концепціях	Socio-eco-economics – socio-economics in ecological approaches	SFS-29-2017
13	Закриття циклів на господарчому і регіональному рівнях для зменшення викидів парникових газів і забруднення навколишнього середовища - орієнтація на вуглецеву, азотну і фосфорну циклічність в агроекосистемах	Closing loops at farm and regional levels to mitigate GHG emissions and environmental contamination - focus on carbon, nitrogen and phosphorus cycling in agro-ecosystems	SFS-30-2017

14	Інноваційні продовольчі ланцюги: вивільнення потенціалу для підвищення конкурентоспроможності та стійкості	Innovative agri-food chains: unlocking the potential for competitiveness and sustainability	SFS-34-2017
Тип конкурсу (Types of action) – Інновації (IA Innovation action)			
15	Перевірка діагностичних інструментів для здоров'я тварин і рослин	Validation of diagnostic tools for animal and plant health	SFS-13-2017
16	Інноваційні рішення для екологічно-безпечного пакування харчових продуктів	Innovative solutions for sustainable food packaging	SFS-35-2017
Тип конкурсу (Types of action) – Європейська дослідницька мережа (ERA-NET-Cofund)			
17	ERA-NET Cofund: Приватно-державні партнерства в біоекономіці	ERA-NET Cofund: Public-Public Partnerships in the bioeconomy	SFS-19-2016-2017
Тип конкурсу (Types of action) – Спільна Європейська програма (COFUND-EJP, European Joint Programme)			
18	Спільний фонд «Єдине здоров'я» (зоонози - нові загрози)	Co-fund on «One Health» (zoonoses – emerging threats)	SFS-36-2017

II. Сільський Ренесанс - Стимулювання інновацій та бізнес можливостей (*Rural Renaissance - Fostering innovation and business opportunities*) (ідентифікатор конкурсу: H2020- RUR-2016-2017)³

Конкурс підтримуватиме «сільський ренесанс» шляхом підвищення природного, соціального, культурного і економічного потенціалу сільських районів і зміцнення політики узгодженості.

Мета – стимулювання економічного розвитку, екологічних послуг та підприємницької інноваційної діяльності, зокрема, малих і середніх підприємств, в сільських і прибережних районах. Це буде досягнуто завдяки стратегії диверсифікації і модернізації, капіталізації місцевих активів, в тому числі людського, природного і культурного капіталу.

Конкурс охоплює три основних напрямки:

- *Нові підходи до політики і управління:* діяльність буде спрямована на вдосконалення політики і управління в різних географічних масштабах для забезпечення сталого розвитку сільських регіонів. Вони будуть охоплювати такі аспекти, як територіальні зв'язки і узгоджені підходи до управління та використання природних ресурсів, а також для надання екосистемних послуг і суспільних благ.
- *Нові економічні ланцюги і бізнес-моделі:* з

³ Participant Portal [Електронний ресурс] // European Commission. – 2015. Режим доступу : <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/h2020/calls/h2020-rur-2016-2017.html>

метою забезпечення сталого розвитку сільських регіонів, будуть розроблені нові послуги, продукти і економічні ланцюги з використанням технологічних і нетехнологічних інновацій, також будуть вивчатися можливості для більш широкого міжсекторального синергізму.

- *Інновації та розвиток навичок*: діяльність, спрямована на знання та інноваційні системи, освіту і професійну підготовку, консультативні послуги і підприємницькі навички підвищить потенціал сільських громад з метою мобілізації нових знань і технологій для розвитку їх діяльності. Крім того, діяльність буде спрямована на реалізацію інноваційної політики та Європейського інноваційного партнерства «Продуктивність і сталий розвиток сільського господарства» (табл. 2).

Таблиця 2. Перелік тем конкурсу Сільський Ренесанс H2020- RUR -2016-2017

№	Назва тематичного конкурсу (topic)	Назва тематичного конкурсу англ.	Ідентифікаційний номер конкурсу
Тип конкурсу (Types of action) – Координація і підтримка (CSA Coordination and support action)			
1	Тематичні мережі, що збирають знання для практичного застосування	Thematic Networks compiling knowledge ready for practice	RUR-10-2016-2017
2	Мережа європейських ферм для сприяння обміну тематичними знаннями і усунення інноваційних прогалин	Networking European farms to boost thematic knowledge exchanges and close the innovation gap	RUR-12-2017
3	Переваги роботи з іншими - залучення соціального капіталу в сільське господарство	The benefits of working with others – fostering social capital in the farming sector	RUR-15-2017
Тип конкурсу (Types of action) – Дослідження та інновації (RIA Research and Innovation action)			
4	До 2030 – принципи і механізми підтримки прийняття рішень для комплексного підходу до управління земельними	Towards 2030 - policies and decision support tools for an integrated approach to the management of land as a resource	RUR-03-2017

	ресурсами		
5	Бізнес-моделі для сучасних сільських господарств	Business models for modern rural economies	RUR-09-2017
6	Формування майбутньої науки і системи освіти придатних для використання на практиці	Building a future science and education system fit to deliver to practice	RUR-13-2017
7	Оптимізація інтерактивних підходів до інноваційного проекту і реалізація Європейської політики прискорення інновації в сільській місцевості	Optimising interactive innovation project approaches and the delivery of EU policies to speed up innovation in rural areas	RUR-16-2017
Тип конкурсу (Types of action) – Інновації (IA Innovation action)			
8	Нові державні стратегії, бізнес-моделі і механізми сталого забезпечення та оплати послуг лісових екосистем	Novel public policies, business models and mechanisms for the sustainable supply of and payment for forest ecosystem services	RUR-05-2017

III. Біоінновації для екологічно безпечних товарів і послуг - Підтримка розвитку європейського біоекономіки (*Bio-based innovation for sustainable goods and services - Supporting the development of a European Bioeconomy*)

(ідентифікатор конкурсу: H2020- BB-2016-2017)⁴

Цей конкурс охоплюватиме **два основних аспекти біоінновацій:**

- I. виробництво, мобілізація і використання біомаси, включаючи нові бізнес-моделі і послуги, щоб забезпечити стале постачання сировини для широкого спектра промислової продукції з урахуванням можливих компромісів конкуруючих видах землекористування.
- II. залучення зацікавлених сторін до участі і заходи щодо стимулювання попиту, для підтримки розвитку ринку біопродуктів.

В рамках цієї пріоритетної галузі, визначено **два вектори:**

- Забезпечення сталих поставок біомаси для виробництва біотоварів і послуг;
- Створення «біоринків майбутнього» - залучення зацікавлених сторін (табл. 3).

⁴ Participant Portal [Електронний ресурс] // European Commission. – 2015. Режим доступу : <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/h2020/calls/h2020-bb-2016-2017>

Таблиця 3. Перелік тем конкурсу Біоінновації Н2020 - ВВ -2016-2017

№	Назва тематичного конкурсу (topic)	Назва тематичного конкурсу англ.	Ідентифікаційний номер конкурсу
Тип конкурсу (Types of action) – Координація і підтримка (CSA Coordination and support action)			
1	Біопродукція: план дій для залучення і взаємного навчання	Bio-based products: Mobilisation and mutual learning action plan	BB-05-2017
2	Стратегії для поширення біоекономічних знань серед громадськості	Strategies for improving the bioeconomy knowledge of the general public	BB-08-2017
Тип конкурсу (Types of action) – Дослідження та інновації (RIA Research and Innovation action)			
3	Методи збору статистичних даних про біопромисловості і біопродуктів	Towards a method for the collection of statistical data on bio-based industries and bio-based products	BB-02-2017
4	Адаптивні стратегії дерево-розведення і інструменти для лісогосподарчих систем стійких до зміни клімату і природних катаклізмів	Adaptive tree breeding strategies and tools for forest production systems resilient to climate change and natural disturbances	BB-03-2017
Тип конкурсу (Types of action) – Інновації (IA Innovation action)			
5	Фабрика по вирощуванню рослин на молекулярній основі	Plant Molecular Factory	BB-07-2017

4. Робоча програма 2016-2017 Рамкової Програми Горизонт 2020 за напрямом «Клімат та ефективність використання ресурсів, включаючи сировинні матеріали»

Work Programme 2016 – 2017 Climate action, environment, resource efficiency and raw materials

Метою соціального вибору **Рамкової Програми Горизонт 2020 за напрямом «Клімат та ефективність використання ресурсів, включаючи сировинні матеріали»** є досягнення найефективнішого використання ресурсів і води у відповідь на зміну клімату, гнучкості економіки і суспільства, захисту та сталого управління природними ресурсами і екосистемами, а також стійкого постачання та використання сировини для задоволення потреб кількісно зростаючого населення за обмежених природних ресурсів і екосистем планети.

Для досягнення максимально можливого впливу науково-дослідної та інноваційної діяльності в 2016-2017 роках такий соціальний вибір буде найважливішим для районів зі зміною клімату, довкілля та ефективності використання ресурсів. Пріоритетність належатиме тим діям, які матимуть системний підхід для сприяння ефективнішого використання ресурсів, екологічно чистої і конкурентоспроможнішої економіки як ключової

частини розумного, всеосяжного і стійкого зростання.

Соціальний вибір **Рамкової Програми Горизонт 2020** за напрямом **«Клімат та ефективність використання ресурсів, включаючи сировинні матеріали»** виступатиме в якості першопрохідника для забезпечення інвестицій у розмірі 35% на боротьбу зі зміною клімату і 60% - в інтересах сталого розвитку в усій рамковій програмі Горизонт 2020 та матиме максимальний вплив на економічну, екологічну та соціальну стабільність.

Цей системний підхід є співспрямованим із наскрізною метою розділу «Відповідальні дослідження та інновації» (Responsible Research and Innovation⁵). Слід брати до уваги етичний аспект діяльності, включаючи відповідні соціально-економічні наслідки, такі як: захист персональних даних і приватного життя, захист учасників і дослідників, забезпечення інформованої згоди, подвійного використання та потенційного зловживання результатами досліджень, справедливого розподілу вигод, коли країни, що розвиваються беруть участь, благополуччя тварин і т.д.

З огляду на транснаціональний, глобальний характер зміни клімату і навколишнього середовища та їх масштабу і складності, а також сировинного ланцюга поставок матеріалів, діючого на рівні ЄС та

⁵ Participant Portal [Електронний ресурс] // European Commission. – 2015. Режим доступу : http://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/rome_declaration_RRI_final_21_November.pdf

за його межами, що сприяє тим самим пріоритетним напрямком діяльності Комісії «Сильніший глобальний діяч». Міжнародне співробітництво має на меті підвищити ефективність дій, що просуваються в рамках розширення масштабу і сфери застосування підходу.

На додаток до конкурсу H2020-SC5-2016-2017 **«Greening the economy» (Екологізація економіки)**, види діяльності, пов'язані з дією клімату, довкілля, ефективності використання ресурсів і сировини також знаходяться у конкурсах (calls):

- H2020-IND-CE 2016/17 «Індустрія 2020 у циркулярні економіці» («Industry 2020 in the Circular Economy», по еко-інновації),
- H2020-SCC 2016/17 «Розумний і сталий розвиток міст» («Smart and Sustainable Cities», зі сталого розвитку міст через природу на основі рішень),
- H2020-BG-2016-2017 «Блакитний ріст - демонстрування океану можливостей» («Blue growth – demonstrating an ocean of opportunities», на Арктиці),
- H2020-SFS-2016-2017 «Стабільна продовольча безпека – Пружні та ресурс-ефективні ціннісні ланцюги» («Sustainable Food Security – Resilient and resource-efficient value chains», зі спостереження Землі для Африки),
- H2020-LCE-2016-2017 «Конкурентна енергія з низьким вмістом вуглецю» («Competitive low-carbon energy», для прикладних гео-наук)
- SME Інструментному конкурсі H2020-SMEInst-

2016-2017 («the SME Instrument call H2020-SMEInst-2016-2017»).

Основні конкурси та теми за напрямом «Клімат та ефективність використання ресурсів, включаючи сировинні матеріали»

Реалізація цілей Робочої програми буде здійснюватись за **вісьмома темами**:

1. **Кліматичне обслуговування** (*Climate services*)
2. **На шляху до низьковуглецевої Європи** (*Towards a low-carbon Europe*)
3. **Вирішення територіальної стійкості на основі природи** (*Nature-based solutions for territorial resilience*)
4. **Вода** (*Water*)
5. **Сировина** (*Raw materials*)
6. **Спостереження Землі** (*Earth Observation*)
7. **Культурна спадщина для стійкого зростання** (*Cultural heritage for sustainable growth*)
8. **Підтримка політики та підготовки до інноваційного постачання** (*Support to policy and preparing for innovation procurement*)

Огляд конкурсів (calls) та відповідних їм тематик (topics)

I. Екологізація економіки (*Greening the Economy*) H2020-SC5-2016-2017

У рамках спільної мети прийняття системного підходу для просування до більш ресурсозберігаючої, екологічно чистої й

конкурентоспроможної економіки, цей конкурс - звернений до пріоритетних областей кліматичного обслуговування, рухаючись в напрямку низьковуглецевої Європи, до природоохоронних рішень для територіальної стійкості, використання водних та сировинних ресурсів, спостереження Землі та культурної спадщини з метою стійкого зростання. Подальші дії також передбачаються для забезпечення підтримки політики в розділах соціального виклику **«Вплив клімату, довкілля та ефективність використання ресурсів і сировинних матеріалів»**.

Всі заходи, що фінансуються в рамках цієї частини робочої програми, мають по можливості використовувати отримані дані або робити їх придатними через різні ініціативи Європейської комісії. Зокрема, використання Глобальної системи системного спостереження за Землею (Global Earth Observation System; GEOSS; www.geoportal.org) та даних програми Коперника (програми зі спостереження території Європи; the European Earth Observation Programme; www.copernicus.eu) має бути привілейованим⁶.

Окремі конкурси, в яких можна прийняти участь у 2017 році:

SC5-01-2016-2017: Використання доданої вартості кліматичного обслуговування: у відповідь

⁶ Participant Portal [Електронний ресурс] // European Commission. – 2015. Режим доступу : http://ec.europa.eu/growth/sectors/space/research/index_en.htm ; <http://copernicusdata.esa.int/web/cscda/home>

на проблеми зміни клімату вимагається обґрунтоване прийняття рішень на всіх рівнях. Завдання полягає в тому, щоб мінімізувати ризики і витрати та використовувати можливості.

Кліматичне обслуговування має потенціал для створення відомостей позаду цього переходу, шляхом трансформації багатства даних, інформації, вихідних даних моделі та відповідних методологій в спеціалізованих послугах і продуктах, які переходять в рішення і дії на всіх рівнях.

Приведення кліматичного сервісу на ринок вимагає обслуговування потреби кінцевих користувачів і розвиток бізнес-інтерфейсів між постачальниками і користувачами кліматичного обслуговування (сервісу).

Конкретне завдання цієї дії полягає в розробці концепцій кліматичного обслуговування, готових до використання, або показати потенціал для майбутнього розгортання, демонструючи додану вартість використання кліматичної інформації і послуг кінцевими користувачами в їх оперативних рішеннях.

Очікуваний результат:

- сприяння швидкому розгортанню і поглинанню на ринку кліматичного обслуговування, демонструючи їх цінність;
- забезпечення доданої вартості для процесу прийняття рішень, які вирішуються проектом, з точки зору ефективності, створення вартості, оптимізованих можливостей і ризиків зведених до мінімуму;

- розширення кліматичного обслуговування з доданою вартістю для кінцевих користувачів;
- сприяння поглинанню на ринку кліматичного обслуговування;
- пропонування конкретних рішень щодо подолання бар'єрів, що перешкоджають впровадженню кліматичного обслуговування в конкретній області застосування.

Результати проекту, як очікується, мають внести свій вклад у:

- забезпечення доданої вартості для процесу прийняття рішень, які вирішуються проектом, з точки зору ефективності, створення вартості, оптимізованих можливостей і звести до мінімуму ризик;
- посилення потенціалу для поглинання на ринку кліматичного обслуговування, продемонстрованою відповідною доданою вартістю;
- забезпечення відтворюваності методологічних основ для доданої вартості кліматичного обслуговування в потенційних ринках кінцевих користувачів;
- промоція краще інформованої і зв'язаної з кінцевим користувачем спільноти; реалізації цілей сталого розвитку.

SC5-15-2016-2017: Сировина. Заходи підтримки політики

Мережа регіонів ЄС по стійкої мобілізації ресурсів деревини (поставок деревини) (2017 р.): Мета

полягає в тому, щоб створити європейську мережу регіонів для поліпшення і сталого постачання первинної деревної сировини, що сприятиме поліпшенню конкурентоспроможності промисловості та розвитку сільських районів, при збереженні лісової екосистеми і потенціалу лісів ЄС, гармонізувати всі економічні, соціальні та екологічні функції, а також забезпечення узгодженості з відповідними цілями політики ЄС.

SC5-17-2016: ERA-NET Cofund on Raw materials

Для того, щоб забезпечити стійке постачання сировини для суспільства ЄС, сировинний сектор повинен підвищувати свою ефективність і конкурентоспроможність шляхом проведення наукових досліджень та інновацій. Сильніша інтеграція національних і регіональних R&I програм у рамках всього ЄС, необхідність використовувати потенціал наявних коштів і досягти критичної маси, яка штовхає сировинний сектор ЄС на передній план у сфері сталого виробництва первинної і вторинної сировини і дефіцитних матеріалів заміщення ,

Область застосування: Мета ERA-NET є посилення координації національних і регіональних науково-дослідних програм в області неенергетичної несільськогосподарської сировини, спираючись при цьому на досвід ERA-MIN ERA-NET. Це повинно бути досягнуто відповідно до комплексної стратегії, запропонованої в ініціативи ЄС сировину (RMI) та Стратегічного плану по здійсненню Європейського інноваційного партнерства (EIP) на сировину. ERA-NET повинна охоплювати весь сировинний ланцюг

створення вартості, включаючи розвідку, видобуток і технологій переробки та утилізації відходів, а також заміну.

SC5-21-2016-2017: Культурна спадщина як рушійна сила сталого зростання

Дії повинні розроблятися і розгортатися за допомогою великомасштабних демонстраційних проектів.

Всі актуальні конкурси Робочої програми 2016-2017 рр. за напрямом «Вплив клімату, довкілля та ефективність використання ресурсів і сировинних матеріалів» представлені у таблиці 4.

Таблиця 4. Перелік тем та конкурсів за напрямом «Вплив клімату, довкілля та ефективність використання ресурсів і сировинних матеріалів» (згідно Робочої програми 2015-2016рр.)

№	Назва тематичного конкурсу (topic)	Назва тематичного конкурсу англ.	Ідентифікаційний номер конкурсу
Тип конкурсу (<i>Types of action</i>) – Кліматичне обслуговування (<i>Climate services</i>)			
1	Використання доданої вартості кліматичного обслуговування	Exploiting the added value of climate services	SC5-01-2016-2017
2	Комплексне Європейське регіональне моделювання і система прогнозування клімату	Integrated European regional modelling and climate prediction system	SC5-02-2017
3	На шляху до надійної і всеосяжної системи контролю викидів парникових газів	Towards a robust and comprehensive greenhouse gas verification system	SC5-04-2017
4	ERA-NET з кліматичного	ERA-NET on Climate Services Roadmap: Cross-sector impact assessments (evaluation,	SC5-30-2017

	обслуговування дорожньої карти: Міжсекторальна оцінка впливу (оцінка, порівняння та інтеграції)	comparison and integration)	
5	Розширення міжнародної діяльності співпраці в області адаптації клімату і пом'якшення їх наслідків	Widening international cooperation activities on climate adaptation and mitigation	SC5-31-2017
Тип конкурсу (<i>Types of action</i>) – На шляху до низьковуглецевої Європи (<i>Towards a low-carbon Europe</i>)			
6	Шляхи у напрямку до декарбонізації і стійкості економіки в терміни 2030-2050 pp і за їх межами	Pathways towards the decarbonisation and resilience of the European economy in the timeframe 2030-2050 and beyond	SC5-06-2016-2017
7	Координація та підтримка науково-дослідних та інноваційних дій по	Coordinating and supporting research and innovation actions on the decarbonisation of the EU economy	SC5-07-2017

	декарбонізації економіки ЄС		
Тип конкурсу (<i>Types of action</i>) – Вирішення територіальної стійкості на основі природи (<i>Nature-based solutions for territorial resilience</i>)			
8	Масштабні демонстранти рішень на основі природи для зниження гідрометеорологічного ризик	Large-scale demonstrators on nature-based solutions for hydro-meteorological risk reduction	SC5-08-2017
	Сценарії біорізноманіття	Biodiversity scenarios	SC5-32-2017
Тема конкурсу (<i>Types of action</i>) – Вода (<i>Water</i>)			
9	Ліквідування водної прогалини	Closing the water gap	SC5-33-2017
Тема конкурсу (<i>Types of action</i>) – Сировина(<i>Raw materials</i>)			
10	Нові рішення для сталого виробництва сировини	New solutions for sustainable production of raw materials	SC5-13-2016- 2017
11	Сировина. Інноваційні дії	Raw materials Innovation actions	SC5-14-2016- 2017
12	Сировина. Політика	Raw materials policy support actions	SC5-15-2016-

	дій підтримки		2017
13	Сировина. Міжнародне співробітництво	Raw materials international co-operation	SC5-16-2016- 2017
Тип конкурсу (<i>Types of action</i>) – Спостереження Землі (<i>Earth Observation</i>)			
14	Новітні in-situ системи спостереження	Novel in-situ observation systems	SC5-18-2017
15	Координація громадських обсерваторних ініціатив	Coordination of citizens' observatories initiatives	SC5-19-2017
Тип конкурсу (<i>Types of action</i>) – Культурна спадщина для стійкого зростання (<i>Cultural heritage for sustainable growth</i>)			
16	Культурна спадщина як рушійна сила сталого зростання	Cultural heritage as a driver for sustainable growth	SC5-21-2016- 2017
Тип конкурсу (<i>Types of action</i>) – Підтримка політики та підготовки до інноваційного постачання (<i>Support to policy and preparing for innovation procurement</i>)			
17	Підтримка підтверджених подій головування (конференції) -	Support to confirmed Presidency events (conferences) – Malta, United Kingdom, Estonia	SC5-23-2016- 2017

	Мальта, Великобританія, Естонія		
18	Прекомерційне простачання для деконтамінації ґрунту	Pre-commercial procurement on soil decontamination	SC5-26-2017
Тип конкурсу (<i>Types of action</i>) – Екологізація економіки (<i>Greening the economy</i>) , H2020-SC5-2016-2017			
19	Індустрія 2020 у циркулярній економіці (по еко-інновації)	«Industry 2020 in the Circular Economy»	H2020-IND-CE 2016/17
20	Розумний і сталий розвиток міст (зі сталого розвитку міст через природу на основі рішень)	Smart and Sustainable Cities	H2020-SCC 2016/17
21	Блакитний ріст - демонстрування океану можливостей (на Арктиці)	Blue growth – demonstrating an ocean of opportunities	H2020-BG-2016- 2017
22	Стабільна продовольча безпека – Пружні та	Sustainable Food Security – Resilient and resource-efficient value chains	H2020-SFS- 2016-2017

	ресурс-ефективні ціннісні ланцюги (зі спостереження Землі для Африки)		
23	Конкурентна енергія з низьким вмістом вуглецю (для прикладних гео-наук)	Competitive low-carbon energy	H2020-LCE- 2016-2017
24	SME Інструментний конкурс	the SME Instrument call H2020-SMEInst- 2016-2017	H2020-SMEInst- 2016-2017

5. Етапи підготовки проектної заявки

Участь в проектах «Горизонту 2020» умовно передбачає наступні етапи.

Робота над проектом починається з формулювання проектної ідеї, яка включає необхідність відповідей на запитання:

- чи відповідає ідея проекту стратегії вашої організації (наприклад, НУБіП України)
- чи справді «Горизонт 2020» – відповідний механізм реалізації проекту за масштабом, обмеженнями щодо консорціуму, фінансовими та часовими рамками?
- чи відповідає проект викликам та проблемам Європейського Союзу?

Потім треба перевірити ідею на відповідність Програмі⁷.

Необхідно вирішити, до якого розділу відноситься проектна пропозиція й уважно ознайомитися з формулюванням проблем і викликів, визначених у робочій програмі.

Наступним етапом є визначення типу проекту, що відповідає науковим розробкам. Також необхідно створити короткий опис проектної ідеї «на 1 сторінку», що має включати робочу назву проекту, назву конкурсу, терміни подання, тип проекту, тривалість, орієнтовний обсяг необхідного гранту,

⁷ Participant Portal [Електронний ресурс] // European Commission. – 2015. Режим доступу: [http://ec.europa.eu/programmes/horizon 2020/h2020-sections](http://ec.europa.eu/programmes/horizon%2020/h2020-sections)

опис проектної ідеї (мета, задачі, результати та ін. і опис партнерів, що потрібні для реалізації проекту).

Далі треба здійснити пошук координатора й партнерів, для чого можна скористатися системою Cordis за посиланням: <https://cordis.europa.eu/partners/web/guest/home>.

Після створення консорціуму всі його члени беруть участь у написанні проекту, який подається координатором до розгляду Європейською комісією. При отриманні позитивного рішення при відборі проектів настає період виконання проекту. Якщо ж не було прийнято позитивного рішення про фінансування проекту, то доцільно його доопрацювати, враховуючи зауваження експертів, і подати на наступних конкурсах.

6. Написання проектних пропозицій

Для написання проекту важливо детально прочитати оголошення про конкурс, тобто топік проекту. Приклад оголошення наведено на рис. 2.

The image shows a screenshot of a Horizon 2020 project call overview. The top section is titled 'TOPIC : New solutions for sustainable production of raw materials'. Below this, there is a table with the following information:

Topic identifier:	SC5-13-2016-2017
Publication date:	14 October 2015
Types of action:	RIA Research and Innovation action
DeadlineModel:	single-stage
Opening date:	10 November 2015
Deadline:	08 March 2016 17:00:00

Below the table, it says 'Time Zone : (Brussels time)'. The bottom section is titled 'Horizon 2020' and includes a link to the 'H2020 website'. It also mentions 'Societal Challenges' and 'Call : H2020-SC5-2016-2017'.

Topic Description - Less

Specific Challenge:

The EU is highly dependent on raw materials that are crucial for a strong European industrial base, an essential building block of the EU's growth and competitiveness. Securing the sustainable access to raw materials, including metals, industrial minerals and construction raw materials, and particularly Critical Raw Materials (CRM), for the EU economy is of high importance. However, the EU is confronted with a number of technological challenges along the entire raw materials production value chain of primary and secondary raw materials. There is also a need for clean and sustainable raw materials production solutions to avoid environmental damage.

This specific challenge is identified in the Priority Area 'Technologies for primary and secondary raw materials' production of the European Innovation Partnership (EIP) on Raw Materials.

Рис. 2. Оголошення конкурсу за топіком «Нові рішення для сталого виробництва сировини»

Обов'язковими елементами є: назва (тема) топіку; терміни подання; вид проекту; особливості виклику; галузь досліджень (сфера); очікуваний ефект від проекту (вплив проекту).

Розділ «Особливості виклику» (*Specific Challenge*) описує проблему, яка має бути вирішена, її особливості, актуальність. Галузь досліджень (*Scope*) охоплює потенційні, можливі варіанти вирішення цієї проблеми, дії, що можуть бути

виконані, але без надмірної деталізації. Очікуваний ефект від проекту (*Expected Impact*) треба сконцентрувати на описі ключових результатів, які мають бути досягнуті за рахунок виконання проектів.

Для оформлення проектних заявок використовуються аплікаційні форми, створені для кожного типу гранту Програми «Горизонт 2020». У загальному вигляді заявка містить спільну для всіх першу частину А та частину Б, яка відрізняється залежно від програми, у рамках якої подається заявка.

Частини А включає такі складові:

- загальна інформація про проект (*General information*), в якій зазначаються основні відомості (назва, акронім, тривалість, ключові слова, резюме, декларації, з якими необхідно погодитися);
- адміністративна інформація про організації, які беруть участь у проекті (*Administrative data of participating organizations*). До цього розділу входять назви, поштові адреси і коротка інформація про представників, які працюватимуть над проектом та є контактними й відповідальними по проекту особами;
- бюджет проекту (*Budget*), який включає: назву університету, країну, в якій розташована ця установа, очікувані сумарні витрати, сумарні витрати, які планується покрити за рахунок фінансування Європейським Союзом (суми вказуються у євро);

- складова, присвячена етичним питанням (*Ethics*), в якій необхідно зазначити, чи проект включатиме в себе: дослідження із залученням людських ембріонів; дослідження над людьми чи ствольовими клітинами; збір персональних даних та їх обробку; дослідження над тваринами; складові, результати яких шкодитимуть навколишньому середовищу, тощо.

Частина Б включає в себе основний текст заявки, який описує ідею та шляхи її втілення в життя. Ця частина відрізняється для кожного напрямку, за яким подається заявка. Але схематично у цьому розділі подається така інформація:

1. коротко викладена інформація про проект, в якій слід пояснити актуальність та новизну теми;
2. резюме дослідників, які працюватимуть у рамках проекту;
3. мета проекту;
4. очікувані результати – для споживачів, ринку загалом, організації. Зокрема: шляхи поширення інформації та комунікації, вирішення питань інтелектуальної власності;
5. шляхи реалізації проекту, а саме: робочий план та робочі пакети, проміжні етапи;
6. опис консорціуму та систем управління, які будуть використовуватися;
7. опис ризиків та шляхів їх уникнення чи подолання;
8. таблиця трудових витрат.

Перед тим як починати складати проектну заявку, доцільно знайти відповіді на такі питання:

1. Чому саме цей проект має вирішальне значення для галузі та європейської спільноти?
2. Чи має цей проект європейські виміри?
3. Що він привнесе в Європу?
4. Чи вже є вирішення даної проблеми, розглядуваної в проекті, у Європі чи світі?
5. Чому саме ваша організація має займатися даним проектом?
6. Чому реалізація проекту має відбутися саме зараз? Готуючи проектну заявку, слід пам'ятати:
7. Вона має відповідати обраному виклику (*call*) на 100%.
8. Рішення, що пропонується для поставленого завдання, має бути детально висвітлене.
9. Слід уважно вивчити всі робочі документи до даної програми (робочу програму, умови участі, додатки тощо).

Принципи процесу написання проектної заявки:

1. Доцільно призначити особу, відповідальну за організаційну складову написання заявки (координація, збір та впорядкування інформації, яку надають партнери).
2. Необхідно сформулювати короткий, але вичерпний зміст, який буде основою для подальших переговорів та який включає такі елементи:

- конкурс, за яким подається заявка, та тема;
 - у разі необхідності – підтип конкурсу;
 - чітко сформульована основна мета проекту;
 - попередній розподіл роботи на тематичні складові;
 - розмежовані права та обов'язки кожного партнера;
 - сформована назва дослідницької пропозиції, що відповідає інформації, викладеній у заявці, та яка найкраще узагальнює цю інформацію;
 - акронім, який легко запам'ятовується;
 - загальне планування з метою розробки ефективної стратегії управління проектом.
3. При написанні заявки слід чітко дотримуватися всіх вимог, які вказані щодо конкурсу (наприклад, заявка має бути не довшою за встановлені вимоги. Якщо кількість сторінок більша за допустиму, анкета не розглядатиметься експертами).
 4. Заявка має бути чіткою, зрозумілою, написаною грамотною англійською мовою.
 5. Усі поля заявки треба обов'язково заповнити. Якщо ж інформація відсутня, то слід так і написати.
 6. Заявка має містити відповіді на всі поставлені питання її технічної частини.
 7. Обов'язковим є дотримання етичних вимог, як і вимог дотримання авторських прав та уникнення плагіату.

Рекомендовано також подавати інформацію систематизовано, стисло. Доцільно оформити заявку

таким чином, щоб вона привертала увагу читаючих та спонукала на подальший розгляд даної пропозиції.

При цьому не бажано починати написання заявки без знання всіх умов та деталей проекту; подавати заявку, якщо вона не повністю відповідає вимогам програми; переоцінювати свої можливості; недооцінювати важливість та якість презентації проектної заявки; використовувати багато графічної інформації. Так само, як і не слід використовувати багато кольорів (пам'ятайте, що в кінцевому варіанті заявка буде чорно-білою).

Головним елементом, необхідним для участі в конкурсних програмах, є ідея проекту, що в майбутньому уточнюється та формалізується.

Основними джерелами виникнення ідей для проектної заявки є:

- результати попередніх наукових досліджень;
- потреби ринку, суспільні запити, заявки приватних підприємств і державних інституцій;
- дослідження трендів галузі, на основі яких визначається необхідність та актуальність майбутнього проекту;
- вимоги відкритого конкурсу (*call*), з якими можна ознайомитися в Робочих програмах за різними ініціативами.

Тобто є декілька підходів до пошуку ідеї проекту, формування консорціуму та оформлення проектної заявки, серед яких:

1. За основу проектної пропозиції покладено наукові інтереси та дослідження наукової

установи, творчого колективу, окремого науковця. Цей підхід характерний для вузькоспеціалізованих тем і для науковців (дослідників), які хочуть займатися тільки чітко визначеним профілем досліджень, розуміють його потребу, перспективи та мету. Послідовність дій при цьому варіанті буде включати аналіз власних наукових інтересів, формування ідеї, пошук конкурсів, які відповідають ідеї, створення консорціуму.

2. За основу проектної діяльності покладено дослідження та виявлення потреб ринку, трендів. Для цього підходу характерна первинність потреби та досягнення бажаного ефекту в певній галузі, а вже потім – обґрунтування проекту, що відповідає меті. Послідовність кроків за даним варіантом складається з дослідження ринку, аналізу наукової літератури, а потім – пошуку вже сформованого консорціуму чи наукових осередків, що відповідають виявленій проблемі.
3. За основу формування заявки взято наявні відкриті (або очікувані) конкурси за програмою. Цей підхід характерний для ініціаторів проекту, які можуть знайти та заохотити до участі в ньому робочу групу відповідно до обраної теми за конкурсом⁸.

⁸ Кульчицький І. Підготовка проектних пропозицій до участі у конкурсі програми «Горизонт 2020» у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [Електронний ресурс] / І. Кульчицький. – Режим доступу: <http://cstei.lviv.ua/ua/item/952>

Для формування ідеї проекту дослідник має постійно перебувати в інформаційному просторі відповідно до власних наукових інтересів і бачень. Так, треба вивчати наукову та профільну літературу з тематики досліджень, відвідувати конференції, круглі столи, публікувати наукові праці іноземними мовами у відомих журналах фахового спрямування. Така діяльність значно спрощує пошук ідей для міжнародних наукових проектів і потенційних членів майбутнього консорціуму. Також у розрізі пошуку ідеї, ефективними методами є проведення експертних опитувань споживачів і підприємців щодо перспективних напрямів розвитку галузі, потреб ринку, а також створення робочих груп серед дослідників як одного, так і різних напрямів, галузей знань; проведення спільних «мозкових штурмів».

Для якісного формування суті проекту та основних його засад необхідно:

1. зрозуміти, хто є замовником проекту, що він хоче й чому він цього хоче (під замовником у даному випадку можна розглядати спільноту ЄС);
2. визначити, хто буде користувачами результатів проекту, їхні потреби та інтереси;
3. зрозуміти, що конкретно вважатиметься кінцевим результатом проекту;
4. установити критерії успішного виконання проекту, одиниці їх виміру;
5. визначити, перерахувати й задокументувати всі допущення та домовленості, узгодити їх з учасниками проекту (консорціум та робоча

група);

6. визначити всі зацікавлені сторони, їхні мотиви щодо діяльності та мети.

Отже, до основних причин створення науково-інноваційного проекту можна віднести потреби ринку, галузі; організації, бізнесу, підприємства (наприклад, посилення конкурентоспроможності в боротьбі з конкурентами); запити користувачів (наявний незадоволений попит); зміни технологічних вимог (технологічний прогрес, моральне старіння); вимоги законодавства, зміни засад діяльності суб'єктів ринкового середовища, суспільних відносин; соціальні потреби та глобальні виклики.

Загалом робота над створенням проекту та його реалізацією відповідає всім принципам здійснення підприємницької діяльності, а отже, ініціатор має розвивати такі якості як інноваційність та новаторство, здатність до поєднання різних видів ресурсів, напрямів, подолати страх ризикувати, бути проактивним, упевненим у власних силах та в ідеї проекту. Важливо, щоб сформована ідея відповідала внутрішньому баченню, інтересам та захоплювала ініціатора проекту, так як в іншому випадку навряд чи проект буде успішним та доведеним до завершення. Також ідея проекту повинна бути короткою, ясною та захоплюючою для всіх її виконавців.

Ініціатор, координатор проектної групи – це ключовий учасник проекту, який відповідає за його створення і бере на себе відповідальність щодо його успішного завершення. Тому важливо розуміти, що

робота над науковим міжнародним проектом є великою щоденною працею, яка вимагатиме витрат часу, знання англійської мови, вміння концентруватися та брати на себе відповідальність за учасників проекту, вміння створити та підтримувати контакти, робочі зв'язки із партнерами з різних країн, знати основи міжнародного етикету та правил роботи науковців із країн-партнерів, бути стійким до стресів і вміти працювати в обмежених часових та ресурсних умовах.

Слід урахувати, що формулювання та перевірка ідеї проекту займає щонайменше 2 місяці. Тобто на момент офіційної публікації конкурсу бажано, щоб ідея вже була сформульованою.

Формування ідеї проекту є основою для розробки його концепції та написання проектної заявки. Розробка концепції, пошук консорціуму, формування проектної пропозиції та її виконання потребують мобілізації всіх ресурсів, виділення часу на опрацювання ідеї з метою формування її концепції, а також пошуку членів робочої групи на підприємстві. Також важливо, щоб координатор був компетентним у темі дослідження й зміг контролювати виконання завдань усіма членами команди проекту, профільно спілкуватися з фахівцями по даній тематиці з різних країн.

При виборі партнерів та експертів доцільно продумати, експерти яких галузей необхідні для участі в проекті. Щодо вибору партнерів, то треба сформувати бачення, які країни займаються розробками в даній науковій темі, хто є лідером в

Європейському Союзу з реалізації схожих проектів, а також з якими третіми країнами можна співпрацювати в рамках проекту.

Пошук партнерів (консорціуму) може зайняти від одного місяця до одного року залежно від теми досліджень та активності пошуків.

Зазвичай знайти партнера, коли конкурс уже оголошений, досить важко, за винятком випадків, коли за умовами конкурсу виділені явно «пріоритетні країни», і європейські партнери самі проявляють ініціативу в пошуку.

Для підготовки відповідного проекту й формування консорціуму краще починати пошук відразу після того, як оголошено робочу програму, в якій зазначені тематики проектів, що будуть підтримані.

Найкращим способом пошуку партнерів є створення власної мережі контактів. Більшість консорціумів будується переважно на особистих зв'язках: через спілкування на закордонних конференціях, семінарах, у робочих групах тощо, а також на заходах, що фінансуються Європейським Союзом в Україні. На багатьох конференціях широко представлено європейські дослідницькі проекти, на відкритих лекціях часто роблять оголошення щодо наукових розробок, які фінансуються Єврокомісією, а на постерних сесіях такі проекти виставляються під європейським прапором. Учені, що вже беруть участь у європейських дослідженнях, часто саме таким

шляхом знаходять партнерів для своїх наступних проектів.

Іншим шляхом пошуку партнерів можуть слугувати інформаційні мережі Національних контактних пунктів/інформаційних контактних пунктів (НКП – NCP). За наявності ідеї, яка відповідає робочій програмі, можна звернутися в національний контактний пункт для одержання допомоги в складанні так званої «Заявки на пошук партнерів». У НКП з'ясують, що дана організація може запропонувати для виконання європейського проекту, у яких тематиках робочої програми вона зацікавлена. Така інформація може бути включена в базу даних. Після цього ваші дані стануть доступними для потенційних європейських партнерів. Результативність пошуку істотно залежить від інтенсивності самореклами (досліджень, проектів, рівня досягнень, нагород, можливостей і т.п.). За наявності цікавих ідей імовірність формування консорціуму дуже висока.

Отже, підсумовуючи різні джерела, доцільно зазначити, що пошук **партнерів для проекту може здійснюватися кількома шляхами:**

1. Вступом до консорціуму, який уже існує або приєднання до існуючої проектної пропозиції (для цього слід зацікавити європейських партнерів власною проектною ідеєю, або знайти аргументи та переваги для партнерів з Європейського Союзу щодо залучення вас до реалізації вже існуючої проектної ідеї).

Наприклад, можна звернутися до таких мереж:

- *мережа Cordis* – найбільша база даних індивідуально зареєстрованих партнерських профілів http://cordis.europa.eu/home_en.html. Тут можна створити як власну проектну пропозицію, так і знайти вже існуючі, а також запропонувати себе як експерта в профільних сферах;
- *мережа Ideal-ist* – ефективний інструмент пошуку партнерів за напрямом інформаційно-комунікаційні технології. За посиланням <http://www.ideal-ist.eu/partner-search/pssearch> можна переглянути актуальні проектні ідеї інших організацій та розмістити свої пропозиції в цій мережі;
- *NKS* – <https://www.nks-umwelt.de/index.php?index=167> – пошук партнерів за програмою «Кліматичні дії, навколишнє середовище, ефективність ресурсів та сировин»;
- *мережа Net4Society* – <http://www.net4society.eu/index.php> – для гуманітарних та економічних наук
- *ETNAplus* – <http://www.transport-ncps.net/services/partner-search.html> – пошук партнерів у галузі транспорту
- *мережа SEREN2* – <http://www.seren-project.eu/index.php/partners> – для партнерства у напрямку «безпека»
- *мережа Fit for Health 2.0* – <http://www.fitforhealth.eu/> – пошук партнерів у напрямі наукових досліджень щодо

- здоров'я/життя;
- мережа *The Enterprise Europe Network*
<http://een.ec.europa.eu/tools/services/SearchCenter/Search/ProfileSimpleSearch>
– база даних, в якій публікуються профілі міжнародних компаній та науково-дослідних організацій для пошуку партнерів. Також ця база може бути використана для дослідження ринків, реалізованих проектів, формування та перевірки власної проектної ідеї.
2. Формуванням консорціуму самостійно під власну проектну ідею. Після підписання угоди про асоціацію українські організації можуть бути координаторами консорціумів. Для цього доцільно використовувати власні контакти, співпрацювати з колегами з попередніх проектів. Доцільно зареєструватися на сайті (Портал учасників, *Cordis*, соціальні мережі *Facebook* та *Linkedin*) та брати участь в інформаційних заходах Європейської Комісії для того, щоб познайомитися з потенційними партнерами.

В одного партнера проектна ідея рідко може вирости до закінченої заявки. Найчастіше потрібно об'єднати кілька ідей, щоб разом вони склали проектну пропозицію. При формуванні пропозиції про співробітництво найкраще викласти в письмовому вигляді суть ідеї, технологічні можливості й можливу роль у роботах за тематикою оголошеного конкурсу.

У консорціумі партнери виконують різні функції (ролі), до яких належать:

- координатор проекту (контактує з Європейською комісією з усіх питань, пов'язаних із підготовкою заявки й виконанням проекту, відповідає за розподіл фінансування між партнерами й за складання звітів, погоджує інші документи й організаційні питання з Єврокомісією). Координатор проекту може бути як із числа країн членів Європейського Союзу, так і з України (але у зв'язку з малим досвідом участі українських підприємств та науковців у європейських проектах це ускладнено);
- керівник Робочого пакету (Work Package Leader) відповідає за виконання певної частини або деякого завдання проекту. Він контролює виконання цих робіт і доповідає консорціуму про одержані результати;
- партнер (несе відповідальність тільки за доручену йому роботу). Партнер доповідає керівникові Робочого пакету або координаторові проекту про ступінь виконання робіт, включаючи фінансову й наукову сторони.

Для побудови ефективного консорціуму слід прийняти до уваги:

- відповідність підбору партнерів цілям проекту;
- досвід та ентузіазм потенційного координатора;
- зацікавленість у проекті всіх партнерів та відсутність у консорціумі прямих конкурентів;
- збалансованість консорціуму за географічним розташуванням, досвідом та спеціальними

- знаннями, масштабами організацій;
- репутацію всіх партнерів;
 - наявність мовного бар'єра та культурних відмінностей між партнерами;
 - довіру та бажання довгострокового співробітництва між партнерами.

Участь партнера в реалізації проекту може обмежуватися до матеріальної (наприклад, надання конференційного приміщення, обладнання) або кадрової допомоги (наприклад, участь у реалізації проекту працівників чи волонтерів іншої організації), але зазвичай партнерство несе із собою навантаження щодо активної участі в підготовці, розробці проекту, його подальшій реалізації.

Список рекомендованих джерел

1. Europe 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// ec.europa.eu/ europe2020/index_en.htm](http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm).
2. European Comission: Horizon 2020 structure and budget [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/research / participants/docs/h2020-funding-guide/grants/applying-for-funding/ find-a-call/h2020-structure-and-budget_en.htm.
3. Horizon 2020: new Work Programme supports Europe's growth, jobs and competitiveness [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-5832_en.htm#_ftn1](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-5832_en.htm#_ftn1)
4. HORIZON 2020 Online Manual [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en /funding/ guide.html
5. CORDIS 2014 – пошук партнерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cordis.europa.eu/partners/web/guest/home>.
6. П'ять вдалих кроків до європейського проекту : посібник [Електронний ресурс] / О. Ключик [та ін.]. – Варшава : Ін-т східноєвропейських досліджень, 2009. – 98 с. – Режим доступу: http://cstei.lviv.ua/upload/pub/publications/1258372764_18.pdf.
7. H2020 Online Manual [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en /funding/ guide.html>.

8. Робоча програма 2016-2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/other/wp/2016-2017/annexes/h2020-wp1617-annex-ga_en.pdf.

9. Кульчицький І. Підготовка проектних пропозицій до участі у конкурсі програми «Горизонт 2020» у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [Електронний ресурс] / І. Кульчицький. – Режим доступу: <http://cstei.lviv.ua/ua/item/952>

10. Перелік національних контактних пунктів на Порталі учасників [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/support/national_contact_points.html.

11. Стандарти та основні принципи діяльності Національних контактних пунктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/research/participants/data/support/20141010_NCP%20Minimum%20Standards%20and%20Guiding%20principles.pdf.

**Калачнюк Лілія Григорівна
Демешкант Наталія Андріївна
Вальчук Олександр Анатолійович
Кос Наталія Вікторівна**

Підготовка проектних пропозицій до конкурсів програми «Горизонт 2020» Нові можливості

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ

Матеріали підготовлено Національним контактним пунктом при НУБіП України Програми ЄС «Горизонт 2020» за тематичним напрямом «Харчова безпека, сталє сільське господарство, морські дослідження та біоекономіка».

Наші контакти:

вул. Генерала Потехіна, 16, навчальний корпус №12, каб. 409
м. Київ, 03041, Україна
<https://nubip.edu.ua/horizon2020>

Запрошуємо до співпраці!

Підписано до друку: 26 грудня 2017р.
Формат 60х84/16
Ум. друк. арк. 3,4. Тираж 250 прим. Зам. № 6782

Віддруковано ВЦ НУБіП України
03041, Київ, вул. Героїв Оборони, 15.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 17092-5862 Р від
28.09.2010р.
Тел. (044) 527-80-49, к.117